

УДК 378

В. В. Хоню

**ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
НАВЧАННЯ**

Головним завданням вищої школи у ХХІ ст. є підвищення якості підготовки фахівців, які були б здатні скласти гідну конкуренцію як на вітчизняному, так і на світовому ринку праці. Процеси демократизації, лібералізації освіти, тенденції до інновацій спричиняють боротьбу із застиглими ідеями і реальними суперечностями, якими позначена професійна діяльність викладачів у сучасному постінформаційному суспільстві.

Швидкоплинний час підганяє нас, вимагає все гнучкішої поведінки й усе більшої кількості виважених рішень, прийняти які необхідно у стислий термін. Значною мірою це стосується й українського книговидавництва – сфери, яка десять років тому зазнала важких руйнацій, а нині підпадає під різноманітні різноспрямовані впливи з макросередовища. Постійні зміни (послідовні чи непослідовні) у галузі видавничої справи й редагування вимагають від редакторів так само постійної уваги й кваліфікованого аналізу. Тому теоретичний курс *“Редагування. Загальний курс”* не повинен бути чимось застиглим і сповненим численних догматів, витоки, причини й передумови появи яких сягають часів Радянської імперії. І не з ідеологічних міркувань. Скоріше – виходячи з реальних умов сьогодення (поява та урізноманітнення засобів технічного забезпечення методик і методів редакторської праці, нові нормативи та стандарти у видавничій справі, нові національно-державні, соціометричні, психологічні й інші норми, настанови й потреби суспільства у цілому і певних груп споживачів друкованої продукції зокрема).

Найбільш серйозним недоліком сучасних систем освіти (західних, європейських, у тому числі вітчизняної) є насамперед величезна перенасиченість і неефективність процесу навчання. Невиправдані є і сам характер цього процесу: він зачіпає пере-

важно пізнавальні (когнітивні) здібності людини. Таким чином, більшість набутих знань не трансформується в практичні навички, що не дозволяє повніше використати потенціал людської свідомості, здатної зберігати засвоєну інформацію на рівні автоматизму, звільняючи пам'ять для нових знань. Для порівняння: гнозис і практис – нерозривні аспекти східного способу існування людини у світі, вона вчиться бути, а не лише знати [12, с.26]. “Правильне” західне гасло “Ти – вільна особистість і можеш стати ким завгодно” часто не спрацьовує, призводячи до численних розчарувань у професійній діяльності, перетворюючи людину на носія невиправданих надій і заздрості до ближніх, які займаються саме тим, що вона сама, на її думку, могла б робити із значно більшим успіхом. Не маючи орієнтирів, не розуміючи своєї мети, така людина часто змінює напрям особистого життя, перепрофілюється, але ніде не може знайти себе, досягти майстерності і глибини. Таку ситуацію намагаються унормувати як ознаку ринку, здатність до конкуренції та ризику. Проте це не можна визнати нормою життя. Принаймні, це було б у край не далекоглядно.

Не будемо заглиблюватись у численні проблеми методики і методології навчання, лише перерахуємо ще кілька найважливіших: відсутність стимулюючих факторів, використання традиційних методів навчання, значні розбіжності між здібностями студентів і рівнем їхньої підготовки, а також між формою викладання та здатністю засвоювати зростаючу кількість інформації. Суперечливі нововведення аж ніяк не сприяють розв'язанню цих та інших проблем. Новомодні гасла про індивідуалізацію й диференціацію освіти (тим більше про освіту елітарну) залишаються лише словами. Між тим система освіти продовжує штампувати спеціалістів “масовидного” типу мислення, де головну роль відіграють шаблони, засвоєні у вигляді “наукових молитв” [7, с.11]. Усе це викликає в студентському середовищі так званий “незацікавлений прагматизм”¹, обумовлений відсутністю впевненості у практичній користі для майбутньої професії тих знань, які їм пропонують у вищих навчальних закладах. У таких умовах викладачам стає все складніше домогтися уваги (і належної поваги) з боку студентської аудиторії, тим більше – усвідомленого звернення до навчальних і додаткових матеріалів, засвоєння необхідного мінімуму знань.

¹ Див.: Акопян К. Кто главный в вузе // Полигнозис. 1999. №3.

Психологи засвідчують, що лише мета, усвідомлена зсередини, може стимулювати людину, гармоніювати її життя у світі. Але найефективнішою визнається діяльність, мета і результат якої не суперечать одне одному [3]. Чи можливо досягти цього у навчальному процесі?

Метою ефективного навчання “є засвоєння таких психолого-педагогічних умов, в яких об’єкт навчання спроможний зайняти активну особистісну позицію і здатний повною мірою розкритися”, перейти у категорію суб’єктів [14, с.47]. Одним із головних завдань стає мотивація й оволодіння технологіями саморозвитку і самоосвіти. Не можна не згадати тут слова видатного фізіолога І. Павлова, який визначив людський організм як “в найвищій ступені саморегулюючу систему”. Проте жодна система не може існувати замкнено. Їй потрібно чимось жити. За визначенням Г.Ферстера, процес самоорганізації може здійснюватися лише у тісній взаємодії з середовищем [6].

На сучасному етапі ефективний процес навчання неможливий без зворотного зв’язку між студентами і викладачем, що накладає певні обов’язки не лише на студентів, які безпосередньо зацікавлені у результатах навчання, але й на викладачів. Викладачі, так само як і студенти, повинні не лише підвищувати свій професійний рівень, але й формувати оригінальний підхід до методики і методології власної праці. Нині вимоги до викладача значно вищі, ніж у ті часи, коли, як писав А. Камю про свого вчителя в Алжирі (“Перша людина”, 1994), цілком придатним був такий метод навчання і виховання, який полягав у жорсткому контролі за виконанням правил поведінки в поєднанні з живим і розважальним характером навчання, так що не було часу нудьгувати [13].

Багато залежить не лише від уміння викладача подати навчальний матеріал якнайповніше і якомога доступніше (в ідеалі – цікаво), не лише від того, наскільки він володіє навичками розтлумачення складних моментів певної дисципліни. Значно важливішим є те, наскільки йому вдалося розворушити студентів, налаштувати їх на постійний пошук нового, сформувані потяг до наукових розвідок, окреслити коло фахової літератури (як навчальної і наукової книги, так і поточної фахової періодики). Це важливо ще й тому, що більшість сучасних першокурсників досить чітко орієнтована саме на такі, активні, форми роботи. І головне тут – не відвернути їх від навчання упродовж першого ж семест-

ру. Навпаки, необхідно налаштовувати студентів на креативне мислення, виховувати здатність вирішувати поставлені завдання нестандартним шляхом.

Серед принципів, які входять до складу системи навчання (науковість змісту і методів навчального процесу; наочність навчання; доступність викладання; творча активність і самостійність тих, хто навчається; оптимізація процесу навчання тощо), принцип мотивації навчальної діяльності займає одну з провідних позицій.

Упродовж двох років на видавничо-поліграфічному факультеті Національного технічного університету "Київський політехнічний інститут" серед студентів-редакторів денної (СР) і заочної (ЗР) форм навчання було проведено анкетування (анонімне чи відкрите, за бажанням студентів) з метою виявлення уже на початковій стадії оволодіння знаннями й навичками з майбутнього фаху не лише причин і спонук вибору професії, але й загального рівня уявлень про завдання і можливості літературного редактора, організацію процесу редагування і редакційно-видавничого процесу в цілому². Для теми дослідження найбільш важливими є відповіді респондентів на перше (*Чому Ви обрали саме цю спеціальність?*) та останнє (*Чого Ви чекаєте від даного курсу?*) запитання анкети. Аналіз відповідей свідчить, що ці два критерії респонденти майже не розрізняють: на обидва запитання було отримано майже однакові відповіді. Результати анкетування, диференційовані за класифікацією мотивів³, відображені у

² Було опитано чотири неоднакові за кількістю групи студентів-першокурсників. Запитання анкети й методика оцінки результатів анкетування розроблені з урахуванням можливих погіршень, що пов'язано з тим, що кожен респондент подає в середньому по 3–4 варіанти відповіді на кожне запитання, а також з недостатньою обізнаністю респондентів зі спеціальною термінологією та низьким рівнем (на загал) конкретних уявлень про технологічні, операційні й психолого-текстологічні особливості роботи книжкового редактора. Так, наприклад, не завжди розрізняються поняття "редакторські навички" (1) та "якості редактора" (2). На обидва запитання подають майже однакові переліки: чуття мови, освіченість та ерудиція, уважність, зосередженість, дисциплінованість і комунікативність, коректність та інтелігентність (1); володіння мовою (мовами), грамотність, глибокі знання у багатьох галузях науки, впевненість у своїх силах, організованість, уважність, уміння знаходити спільну мову з усіма і под. (2).

³ Градація мотивів (за Д. Аткинсоном): 1. Пізнавальні: зацікавлення змістом і процесом навчання; оволодіння навичками; розумова активність; обґрунтування проблем. 2. Мотиви досягнення: соціальні (обов'язок перед...); самовизначення; удосконалення; вузькокорисливі (отримати високі оцінки, бути найкращим, престиж); негативні (уникнення неприємностей).

табл. 1. Загальні результати виявили, що перше місце (37,8%) посідає мотив **оволодіння навичками** (*опанувати професію редактора; добре знати свою справу; стати справжнім фахівцем* тощо). Друга за популярністю спонука (29%) – **самовизначення** (*пов'язати життя з видавничою справою; ця професія відповідає моїм якостям; віднайти у собі редакторський хист; наявність відповідних здібностей* тощо). На третій позиції (11,2%) – **мотив удосконалення** (поглибити свої уявлення про видавничий процес; дізнатися все про редагування; підвищити свій духовний і розумовий рівень; закріпити задатки нових відкриттів, позитивної енергії тощо), на четвертій (10,4%) – **зацікавлення змістом і процесом навчання** (подобається читати, аналізувати, редагувати; можливість отримувати цікаву інформацію, спілкуватися з людьми і под.). Симптоматично, що на двох останніх позиціях опинилися діаметрально протилежні мотиви досягнення: п'ятий результат (8,3%) – **вузькокорисливі** (отримати диплом (червоний диплом), високооплачувану (прибуткову, вигідну, перспективну) роботу; одержати спеціальність і роботу за нею; зробити кар'єру; зав'язати корисні знайомства; стати головним редактором і под.), і, нарешті, шостий (3,3%) – **соціальні** (почуватися корисним; брати участь у видавничому процесі в Україні; вивчитись і працювати на благо Вітчизни; робити щось гарне для людей тощо). Прикро, що соціальним мотивам надає перевагу лише незначна частина опитаних. Щоправда, порівняння результатів за 2000/2001 та 2001/2002 навчальні роки⁴ дозволяє говорити про певне зростання цього показника: від 3,7% за перший рік до 8,1 – за другий.

Для відтворення повнішої картини здійснено порівняльний аналіз результатів анкетування за роками (2000 – 2002) та формою навчання (стаціонарна, заочна) (див. табл. 2). Порівняння результатів перших двох рядків засвідчує, що загалом мотивація навчання не залежить від форми навчання. Розподіл мотивів за частотністю має такий вигляд:

1) мотиви оволодіння навичками (35,7 – 36%⁵); 2) самовизначення (27,6 – 30,4%); 3) удосконалення (10,3 – 12%); 4) заціка-

⁴ Хоча на прикладі лише двох цих років не можна будувати серйозних гіпотез, однак імовірність здійснення певних надій можна припустити.

⁵ Перша цифра в парах відповідає результату заочної форми навчання, друга – стаціонарної.

Таблиця 1

Мотивація вибору майбутньої професії і мотивація навчання⁶

Групи респондентів	Пізнавальні мотиви				Мотиви досягнення							
	зацікавлення		оволодіння навичками		соціальні		самовизначення		удосконалення		вузькокорисливі ⁷	
	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%
I	7	8,8	31	38,7	3	3,7	26	32,5	7	8,8	6	7,5
II	5	11,1	14	31,1	0	–	12	26,7	8	17,8	6	13,3
III	7	13,0	17	31,5	0	–	17	31,5	6	11,0	7	13,0
IV	6	9,7	29	46,8	5	8,1	15	24,2	6	9,7	1	1,5
Загалом	25	10,4	91	37,8	8	3,3	70	29,0	27	11,2	20	8,3

⁶ Автор не претендує на беззастережність результатів анкетування. Складність опрацювання отриманих результатів полягає в тому, що у більшості випадків респонденти подавали кілька варіантів відповідей, які належать до різних категорій мотивів. Тому у підрахунках враховувалася не кількість респондентів, а кількість отриманих відповідей (далі – о.в.). Загалом отримано 241 о.в.: група СР-І (2000/2001 навч.рік) – 80; група СР-І (2001/2002 навч.рік) – 45; група ЗР-І (2000/2001 навч.рік) – 54; група ЗР-І (2001/2002 навч.рік) – 62.

⁷ У табл. 1. відображено не всі мотиви, виділені Аткінсоном. Не дістали „прихильності” такі пізнавальні мотиви: розумова активність, обґрунтування проблем, негативні.

Таблиця 2

Розподіл мотивів респондентів, виділених за формою навчання та роками⁸

№ п/п	Групи респондентів	Пізнавальні мотиви				Мотиви досягнення							
		зацікавлення		оволодіння навичками		соціальні		самовизначення		удосконалення		вузькокорисливі	
		О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%	О.в.	%
1	СР	12	9,6	45	36,0	3	2,4	38	30,4	15	12,0	12	9,6
2	ЗР	13	11,2	46	35,7	5	4,3	32	27,6	12	10,3	8	6,9
3	2000/2001	14	10,5	48	35,8	3	2,2	43	32,1	13	9,7	13	9,7
4	2001/2002	11	10,3	43	40,2	5	4,7	27	25,2	14	13,1	7	6,5

⁸ Кожна група респондентів представлена майже однаковою кількістю о.в.: 1 – 125; 2 – 116; 3 – 134; 4 – 107. Таким чином, умови чистоти експерименту можна вважати цілком прийнятними.

влення (11,2 – 9,6 %); 5) вузькокорисливі (6,9 – 9,6%); 6) соціальні (4,3 – 2,4%).

Як видно з цих даних, розбіжності в показниках заочників і студентів стаціонару незначні: у середньому коливаються від 0,7 (мотив зацікавлення) до 3,7% (мотив самовизначення). Попри очікування, результати зіставлення за формою навчання доводять значно більшу безкорисливість студентів заочної форми: показник вузькокорисливих мотивів на 2,7% нижчий за відповідний показник студентів стаціонару, тоді як о.в. на користь соціальних мотивів, навпаки, на 1,9% більше.

Порівняння даних третього і четвертого рядків свідчить про стійкість відношення між виділеними мотивами в студентському середовищі: розбіжності у парах показників за два роки незначні – від 0,2 (мотив зацікавлення) до 3,4% (мотив удосконалення). Виняток становлять найпопулярніші мотиви – оволодіння навичками (4,4%) та самовизначення (6,9%). Обнадійливою є тенденція до зростання ваги мотивів удосконалення (на 3,4%) та соціальних (на 2,5%). Показовим є зростання частотності такого важливого пізнавального мотиву, як оволодіння навичками, проте не може не вразити відчутне падіння популярності мотиву самовизначення.

Загалом же результати анкетування засвідчують, що більшість першокурсників є сформованими особистостями з чіткого вираженим нахилом до творчої діяльності. Це талановита молодь, яка прагне самовираження. Тому вважаємо за потрібне розширювати і поглиблювати їх потяг до самостійної роботи, залучати до процесу навчання елемент творчого пошуку й гри. Це допоможе їм відкрити свої здібності, навчить розвивати особистий потенціал, жити за логікою саморозвитку [6].

Для формування у студентів-першокурсників стійкої потреби в опрацюванні потрібної (все більше зростаючої) кількості фахових джерел, а також для підтримання їх природної допитливості й кмітливості у режимі постійної налаштованості на нове знання (і його невинний **самостійний** пошук) і пропонується впровадження такої форми проведення практичних занять, як самостійні роботи студентів або домашні практичні роботи (ДПР) – дослідження, розробки, експерименти тощо. Необхідність оптимізації цієї важливої форми роботи студентів обумовила потребу у створенні методичних вказівок для самостійної роботи студентів спеціальності “Видавнича справа й редагування” на сучас-

ному матеріалі й з урахуванням модернізаційних вимог сучасної теорії й (особливо) практики редагування. Структура методичних вказівок відповідає головним тематичним блокам теоретичного матеріалу.

Перший блок ДПР охоплює завдання, покликані розвинути уяву студентів, спонукати їх до обмірковування кожного теоретичного положення, призвичаїти до творчої й виваженої оцінки стану справ у галузі видавничої справи й редагування та своєї ролі (реальної і потенційно можливої) у цій системі. Як показує практика, головною проблемою на цьому етапі (коли стереотипи школярства ще посідають певне місце в студентській свідомості) є численні бар'єри, які стримують безпосередні зовнішні прояви студентів. Як правило, більшість з них поки що боїться висловити власну думку, ніяковіє перед аудиторією тощо. Поступове зникнення (витіснення) цих факторів зі свідомості студентів дозволить активізувати й оптимізувати подальше засвоєння знань. Коло завдань першого блока відповідає розділові навчальної програми “Роль книги у суспільстві. Книга у системі книгознавства”:

1. *Книга у Вашому житті. Книги друковані й електронні.*
2. *Проаналізуйте сучасний стан авторського середовища (групи авторів та їхні проблеми).*
3. *Спробуйте сегментувати читацьку аудиторію (виділити головні категорії сучасних читачів і їхні уподобання), поміркуйте над тим, чи повністю задовольняється попит визначених вами категорій читачів на ті чи ті книжки.*
4. *Виділіть групи видань, які користуються великим попитом (за тематикою та видами літератури).*

Другий блок ДПР (теми “Видавнича справа як сфера суспільних відносин”, “Правова і нормативна база книговидавничої галузі”, “Видавництво – головна структурна одиниця книговидавничої галузі” розділу “Система видавничої справи в Україні”) містить завдання, метою яких є більш глибоке осмислення структури і проблем видавничої галузі на базі вивчення Закону про видавничу справу та інших правових і нормативних документів, що регламентують діяльність суб'єктів книговидання. Засвоєння цього теоретичного матеріалу потребує особливого підходу, передусім – системності і чіткої структурованості.

5. Побудуйте схему видавничої галузі в Україні, виходячи із Закону про видавничу справу.

6. Побудуйте структурну схему видавництва в Україні.

7. Проаналізуйте зміст і дієвість статей 5–6 розділу I Закону про видавничу справу на основі опрацювання матеріалів періодичних видань з книговидавництва (“Вісник книжкової палати”, “Друкарство”, “Книжкова тека”, “Книжник-ревію”, “Палітра друку”).

8. Визначте перспективні напрями міжнародного співробітництва у галузі видавничої справи (Закон про видавничу справу, стаття 30 розділу III “Міжнародне співробітництво у видавничій справі”).

9. Опрацюйте тему “Завдання і функції Книжкової палати України” (Закон про видавничу справу, стаття 27 розділу II “Організація і здійснення видавничої справи”).

10. Розробіть програму діяльності потенційного видавництва: форма власності, назва, структура, спеціалізація, книжковий репертуар, шляхи рекламування книжкової продукції.

11. Класифікація і спеціалізація українських видавництв. Наведіть приклади діючих видавництв різних форм власності; спеціалізованих, галузевих та універсальних; книжкових і журнальних.

Третій блок ДПР спрямований на опрацювання розділу “Типологія книг та документів”. Особливої уваги потребує розрізнення таких пар понять: “класифікація” і “типологія”; “типізація літератури” і “типізація видань”. Самостійного опрацювання вимагає взаємозв’язок груп видань, класифікованих за різними критеріями (зокрема, за цільовим призначенням й інформаційними ознаками), а також практичне оволодіння навичками аналітико-синтетичної обробки інформації (реферування, анотування, бібліографування, написання оглядів літератури).

12. Класифікуйте види неперіодичних видань, виділених за інформаційними ознаками і за іншими критеріями (цільовим призначенням, аналітико-синтетичним опрацюванням інформації).

13. Складіть повний бібліографічний опис: книги одного, трьох, чотирьох і більше авторів; збірника статей загалом і конкретної статті в збірнику; багатотомного видання загалом і окремого тому; окремого розділу книги; автореферату дисерта-

ції; періодичного видання загалом і статті в періодичному виданні.

14. Натишіть огляд найцікавіших матеріалів часопису "Друкарство" за 1999-й (2000, 2001) р., що публікувалися у рубриках: "Друкарство і книга", "Історія книги та друкарства", "Зарубіжний досвід", "Науковий пошук" тощо.

15. Складіть рекомендаційну групову анотацію актуальних матеріалів: рубрик "Зарубіжний досвід" (часопис "Друкарство" за 2001 р.), "На допомогу видавцю-початківцю" (журнал "Вісник Книжкової палати" за 2001 р.); аналітичних статей газети "Книжник-review" (за 2000–2001 рр.).

16. Складіть реферат і прикнижкову анотацію наукової монографії, підручника, науково-популярного видання (на вибір).

17. Проаналізуйте структуру реферативного журналу "Джерело".

Наступні блоки ДПР відповідають таким розділам робочої програми:

тематичне планування у видавництві (розробка перспективних планів для видавництв різних типів – універсальних, галузевих і спеціалізованих, державних і недержавних тощо);

робота з автором на підготовчому етапі редакційно-видавничого процесу (опрацювання творчих заявок авторів і авторських планів-проспектів, написання редвисновку, рецензування);

методи редагування й виправлення (самостійне опрацювання додаткової літератури про методи і методики роботи редактора; експертна оцінка різних напрямків редагування, наприклад, динамічного читання, редагування формального і творчого);

рекламно-ознайомлювальний етап редакційно-видавничого процесу (вивчення читачького попиту, розробка комплексу промоційних заходів для потенційного видавництва, серії видань, локальних видавничих проектів, створення плану книгорозповсюдження);

робота редактора над рукописом (практичні завдання з редагування творів з погляду лінгвістичних, композиційних, стилістичних та інших норм; оцінка структури, рубрикації, мови і стилю; опрацювання системи фактів, інформаційної, логічної, естетичної та інших складових структури; оцінка фактичного

матеріалу стосовно доцільності, повноти, достовірності; розробка проекту ілюстрування; оцінка апарату видання).

Осібні стоять практичні завдання, які передбачають самостійне опрацювання додаткової літератури. Студентам пропонуються теми рефератів і доповідей відповідно до основних розділів робочої програми. Наприклад:

Розділ II. Розвиток видавничої справи в Україні:

1. Зародження літературного редагування як свідомого процесу.

2. Етапи становлення редагування як професійної діяльності.

3. Центри українського книговидання (за періодами).

Розділ IV. Типологія книг і документів:

1. Критерії типізації документів.

2. Книга як документ.

3. Актуальні проблеми типології.

Розділ V. Психологія у редакторській праці:

1. Психологія стосунків автора і редактора.

2. Психологія й адекватність сприймання.

3. Творча особистість (автор) і редактор.

Виняткова важливість і переваги ДПР полягають у тому, що студенти (кожен в індивідуальному режимі!) поступово відшліфовують свою майстерність в оперуванні різноманітними способами й методиками опрацювання значних масивів інформації, що допоможе їм у подальшому оволодівати спеціальними знаннями й здобувати навички редакторської роботи (при вивченні низки спеціальних дисциплін – бібліографії, теорії перекладу, історії видавничої справи, редагування документів, наукової, рекламної та інших видів літератури). Вчасне налаштування на самостійність і оригінальність думки допоможе виховати ініціативних, творчих фахівців.

Доцільність запровадження ДПР у межах загального курсу редагування обумовлена тим, що саме цей курс покликаний дати майбутнім редакторам загальне уявлення про ті процеси і чинники, які задіяні у системі видавничої справи в Україні, ознайомити їх зі станом книговидання, труднощами й проблемами, що постають перед видавцями, авторами, споживачами друкованої продукції, надати можливість на власному досвіді переконатися в дієвості заходів державних установ і законодавчих струк-

тур. спрямованих на відновлення позицій української книжки на світовому ринку, втрачених за роки стагнації.

Стимулювання пізнавальної активності студентів передбачає певне скорочення (або трансформацію) традиційних навчальних занять, спрямованих лише на лінійну передачу інформації від викладача до студентів. Такі (традиційні) заняття замінюються тими, які змушують студента самостійно шукати джерела необхідної інформації, аналізувати їх та приймати рішення у межах поставлених (поки що навчальних) завдань.

Показовою є і тенденція до актуалізації постійного контролю⁹ знань і навичок студентів упродовж семестру як одного з характерних принципів інтерактивної моделі організації навчання, на відміну від одноразового контролю кінцевого результату під час сесії (директивна модель).

Інтерактивна модель організації процесу навчання, орієнтована передусім на процес¹⁰, передбачає постійний зворотний зв'язок і активність, спрямовану на творчу переробку інформації. Підтримуючи активність студентів, інтерактивний формат створює умови для більш розвинутої внутрішньої мотивації навчання, активізує не лише сприймання матеріалу, але й його зацікавлене засвоєння. Таким чином, мета навчання тісніше пов'язується з його процесом, що підвищує ефективність навчального процесу.

Для ефективної реалізації мотивації навчання уже на початкових етапах підготовки у вищому навчальному закладі необхідно звертати особливу увагу на такі моменти, як:

- формування широкого світогляду та цікавості до об'єктів навчання;

- зацікавлення студентів результатами праці;

- сприяння усвідомленню конкретних цілей і завдань навчання;

- широке застосування активних методів навчання;

- надання особистісного смислу і конкретного змісту навчально-пізнавальній діяльності.

⁹ Контроль навчально-пізнавальної діяльності студентів (якості засвоєння знань, формування умінь і навичок тощо) визнається чи не найактуальнішою ознакою сучасного процесу навчання [5, с.67].

¹⁰ Класична директивна модель, орієнтована безпосередньо на кінцевий результат, передбачає механічне відтворення студентами необхідної суми знань, що аж ніяк не сприяє налагодженню співробітництва між студентами і викладачем.

1. Абасов З. Инновационность в образовании и подготовка учителей // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2001. №4. С. 7–9. 2. Астахова Е. Познавательная активность студентов: поиск форм оптимизации // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2000. №11. С.29–32. 3. Бутенко И. Что привлекает студентов в учебном процессе? // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2000. №1. С.21–25. 4. Дорош А.К. Інформаційному суспільству – кваліфікованих фахівців // Друкарство. 2001. № 5. С.10–13. 5. Ерашзуская А.Л. Эффектыунасьць кантролю ведаў: вопытна-эксперыментальнае даследаванне // Вестнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя 4. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. 1999. №2. С.67–69. 6. Зотов Ю. Взгляд учителя // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2001. №4. С.4–7. 7. Карабущенко П. Либерализация элитарного образования // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2000. №10. С.10–11. 8. Колин К. Будущее науки: методология познания и образовательные технологии // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2000. №11. С.33. 9. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. М., 2001. 10. Москаленко А. Теорія журналістики. К., 1998. 11. Нікітенко О. ВНЗ впроваджують нові технології навчання // Освіта України. 2001. №57. 20 листоп. С.7. 12. Сатыбалдинова К. Учитель и преподаватель (Восток и Запад: традиции и современность // *Alma mater* (Вестник высшей школы). 2000. №1. С.26. 13. Харгривс Э., Ло Л. Профессия преподавателя на рубеже столетий и существующие парадоксы // Перспективы: сравнительные исследования в области образования. 2001. Т.30. №1. С.103–122. 14. Ягупов В. Мотивація навчальних дій як дидактичний принцип // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2000. №1. С.44–52.